

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ КРАДІЖОК, ПОЄДНАНИХ З ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО В УКРАЇНІ: ДИНАМІКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ

STATISTICAL ANALYSIS OF BURGLARY THREATS IN UKRAINE: DYNAMICS AND TRENDS

Панова С.В., асистент кафедри кримінально-правової політики
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Боротьба зі злочинністю є головним завданням наук кримінально-правового циклу. Для її ефективної реалізації необхідний обґрунтований аналіз та достовірні дані про стан злочинності. Вирішальним етапом цього аналізу є статистичне дослідження, яке дозволяє визначити характеристики, тенденції та закономірності змін злочинності, а також виявити основні тенденції. У статті проведено дослідження тенденцій, поширеності та динаміки крадіжок, пов'язаних із проникненням у житло, що ще більш ніж десятиліття тому була одним із найбільш розповсюджених видів в структурі крадіжок. Визначено, що в 2023 році кількість зареєстрованих крадіжок із проникненням у житло становила 3 650 випадків, що є найнижчим показником за останні 20 років. Порівняння ретроспективних даних свідчить про суттєве зниження рівня таких злочинів: у 2023 році їх кількість зменшилася у 21 раз порівняно з 1993 роком та у 6 разів порівняно з 2003 роком, що свідчить про зниження актуальності такого виду професійного корисливого промислу в сучасних умовах. Рівень крадіжок з квартир за 10 місяців 2024 р. свідчить про тенденцію на подальше зменшення, із прогнозованою кількістю близько 2 050 випадків за рік. Територіальний аналіз показав, що найбільше крадіжок, поєднаних з проникненням у житло фіксується у східних регіонах України, тоді як західні області демонструють наменші показники, таке положення є незмінним на протязі багатьох років. Акцентується увага на тому, що зміни загального рівня облікованих кримінальних правопорушень, кримінальних правопорушень проти власності та крадіжок в останні роки не має впливу на показник крадіжок з квартир. При збільшенні показників перших у 2023 р., показник останніх зменшувався. Проведений аналіз дозволить глибше зрозуміти природу даного різновиду крадіжки та сприятимуть розробці заходів щодо її попередження.

Ключові слова: крадіжка поєднана з проникненням у житло, квартирні крадіжки, крадіжки з квартир, статистичний аналіз, кримінальні правопорушення проти власності.

The fight against crime is the main task of the sciences of the criminal-legal cycle. For its effective implementation, a well-founded analysis and reliable information on the state of crime are necessary. The decisive stage of this analysis is a statistical study that allows us to determine the characteristics, trends and patterns of changes in crime, as well as to identify the main trends. The article studies the trends, prevalence and dynamics of thefts associated with penetration into housing, which more than ten years later was one of the most common types in the structure of thefts. It was determined that in 2023, the number of registered burglaries into housing amounted to 3650 cases, which is the lowest figure in the last 20 years. Comparison of retrospective data indicates a significant decrease in the level of such crimes: in 2023, their number decreased by 21 times compared to 1993 and by 6 times compared to 2003, which indicates a decrease in the relevance of this type of professional trade in modern conditions. The rate of burglaries into apartments for 10 months of 2024 shows a tendency to further decrease, with a projected number of about 2050 cases per year. The territorial analysis showed that the largest number of burglaries is recorded in the eastern regions of Ukraine, while the western regions demonstrate the lowest rates, this situation has been unchanged for many years. Attention is drawn to the fact that changes in the overall level of recorded criminal offenses, criminal offenses against property and thefts in recent years do not affect the rate of burglaries into apartments. With an increase in the rates of the former in 2023, the rate of the latter decreased. The analysis will allow a deeper understanding of the nature of this type of theft and contribute to the development of measures to prevent it.

Key words: theft is identified from residential infiltration, apartment theft, theft from apartments, statistical analysis, criminal offenses against power.

Основним об'єднуючим загальним завданням наук кримінально-правової спеціальності є боротьба зі злочинністю. Формування ефективної системи протидії злочинності в Україні неможливе без отримання обміркованого аналізу та використання достовірних даних про поточний стан злочинності та її тенденції на сучасному етапі [1, с. 207]. Заключним етапом статистичного дослідження кримінальних правопорушень є статистичний аналіз отриманих у результаті зведення та групування показників. Це найбільш важлива і відповідальна стадія вивчення кримінальних правопорушень, тому що саме тут визначаються характеристики досліджуваних явищ, встановлюються тенденції і закономірності їхньої зміни в просторі і часі, робляться практичні висновки. Статистичний аналіз – це етап статистичного дослідження, на якому здійснюється вивчення, порівняння, співставлення статистичних показників, що характеризують досліджуване явище, як між собою, так і з показниками інших галузей статистики, з метою виявлення статистичних взаємозв'язків та закономірностей [2, с. 117]. Зареєстровані і латентні кримінальні правопорушення визначають стан реальної злочинності. Для того щоб визначити тенденції та особливості розвитку, розповсюдженості та динаміки крадіжок, поєднаних із проникненням у житло, необхідним є проведення статистичного аналізу показників даного кримінального правопорушення, на основі офіційної статистичної звітності.

Будучи важливим об'єктом кримінологічних досліджень в умовах розвитку українського соціуму, кримінологічна характеристика аналізу стану кількісно-якісних показників зареєстрованої злочинності, в тому числі корисної направленості, виявлення її особливостей, динаміки і тенденцій після здобуття Україною незалежності досліджувалися багатьма вітчизняними науковцями, серед яких О.М. Бандурка, В.С. Батиргареева, С.М. Блажівський, В.М. Безчастний, А.В. Воронцов, В.В. Голіна, Б.М. Головкін, Л.М. Давиденко, С.Ф. Денисова, О.М. Джужа, В.М. Дрьомін, А.П. Закалюк, О.Г. Кальман, О.Г. Кулик, О.М. Литвинов, Б.А. Пазій, О.О. Титаренко, В.М. Трубников, І.О. Христин, П.В. Хряпінський, І.С. Яковець та багато інших. Серед авторів наукових робіт, присвячених безпосередньо розгляду статистичних показників крадіжок, поєднаних з проникненням у житло можна виділити публікації А.В. Брижак та А.М. Назаренко.

У структурі крадіжок чужого майна «крадіжка, поєднана з проникненням у житло, інше приміщення чи ховище» (ч. 3 ст. 185 КК України), займає особливе місце, оскільки відрізняється ускладненим характером об'єктивної сторони, підвищеним ступенем суспільної небезпечності як самого злочинного посягання, порівняно з іншими видами крадіжок, так і антисоціальними властивостями особи злочинця, що вчиняє таке суспільно небезпечне посягання [3, с. 152].

В науковій літературі, офіційних статистичних звітах про кримінальні правопорушення, публіцистиці і у загальноживаній побутовій лексиці такі словосполучення і мовні обороти як: «крадіжки з квартир», «квартирні крадіжки», «крадіжки з житла», «хатні крадіжки», тощо використовуються як тотожні, що мають однакове змістове навантаження, до законодавчо закріпленого кримінального правопорушення «крадіжка, поєднана з проникненням у житло». Це зумовлено, в першу чергу, використанням звороту «з квартир», як складової показника «крадіжка», в офіційній звітності про кримінальні правопорушення та, завдяки цьому, широкому поширенню у мові наук кримінального-правового циклу.

Розглядаючи рівень і динаміку показників квартирних крадіжок, треба брати до уваги, що корисливі кримінальні правопорушення мають наймасовіший характер і тому відбиваються чи не найбільшим статистичним показником відносно інших. Зміна рівня облікованих кримінальних правопорушень, нерозривно «тягне» за собою зміни показників як всієї корисливої злочинності так і найбільш розповсюдженого виду кримінального правопорушення проти власності – крадіжку. Але таке твердження не завжди справедливе щодо крадіжок з житла.

Свого часу Кулік О.Г., вважав природним те, що динаміка кількості крадіжок співпадає з динамікою загальної кількості зареєстрованих у країні злочинів [4, с. 79]. За результатами проведеного ним дослідження з використанням всього обсягу даних державної статистики злочинності та судимості в Україні за 1992–2009 рр. серед різновидів крадіжок переважали крадіжки з квартир. На початку аналізованого періоду, в 1993 р. мало місце збільшення числа зазначених посягань до 77 788 (+16,1%). Упродовж наступних 2 років їх кількість суттєво не змінювалася, а з 1996 р. почалося постійне зниження (виключення – 2003 р., + 34,1%) кількості цих злочинів, особливо значне у 2005–2008 рр. У результаті в 2008, кількість цього різновиду крадіжок дорівнювала 25 293, що у 3,1 рази менше показника 1993 р., у 2009 р. крадіжки з квартир зросли до 34 000 (+34,4%). Частка квартирних крадіжок

серед усіх посягань цього виду протягом 1992–2000 рр. зменшилася з 23,5% до 20,7%, а потім почала збільшуватися і в 2006 р. становила 27%. В останні 3 роки аналізованого періоду (авт. – 1992–2009 рр.) вона скоротилася до 19,3%. Тобто темпи скорочення цього посягання були меншими, ніж крадіжок у цілому. [4, с. 80–81]. Як зазначає А.М. Назаренко, максимальною частка квартирних крадіжок у структурі всіх крадіжок у період з 1992–2012 рр. була у 2006 р. – 27,2%, мінімальною – 9,0% у 2011 р. [5, с. 241]

За останній десятилітній проміжок (2013–2023 рр.) питома вага кримінальних правопорушень проти власності відносно загальної кількості облікованих правопорушень складала від 59% у 2013 р. до більш ніж 68% у 2016 р. і 49% у 2021 р., 31% у 2022 р., 37,6% у 2023 р.

Загальна питома вага крадіжок з квартир в структурі крадіжок також характеризувалася коливанням і її частка складала у 2013 р. – 9%, 2014 р. – 10,5%, 2015 р. – 10,2%, 2016 р. – 11,5%, 2017 р. 12,1%, 2018 р. – 10%, 2019 р. – 10,4%, 2020 р. – 9,6%, 2021 р. – 8,6%, 2022 р. – 6%, 2023 р. – 4,4%. Зміни зазначених показників ілюструє наведений нижче графік (рис. 1).

Середнє значення долі крадіжок з житла протягом 2013–2023 рр. у загальній структурі злочинності становило 4,5%, відносно кримінальних правопорушень проти власності 7,5%, серед крадіжок – 10,35%.

Нестабільні показники злочинності нами пояснюються впливом зовнішніх і внутрішніх процесів, що відбувалися в нашій країні, а саме на зміни в політичній, економічній і соціальній сферах, що в свою чергу, не могло не корелювати показники злочинності. За останній десятирічний проміжок відбулося чимало вагомих змін і дестабілізуючих соціальний устрій подій, – це і анексія українських територій з подальшим триваючим воєнним протистоянням, впровадження ґрунтового реформування правоохоронної системи, поширення пандемії COVID-19, повномасштабна воєнна інтервенція, введення режиму воєнного стану, втрата контролю над певними територіями, значні зовнішні і внутрішні міграційні процеси, тощо.

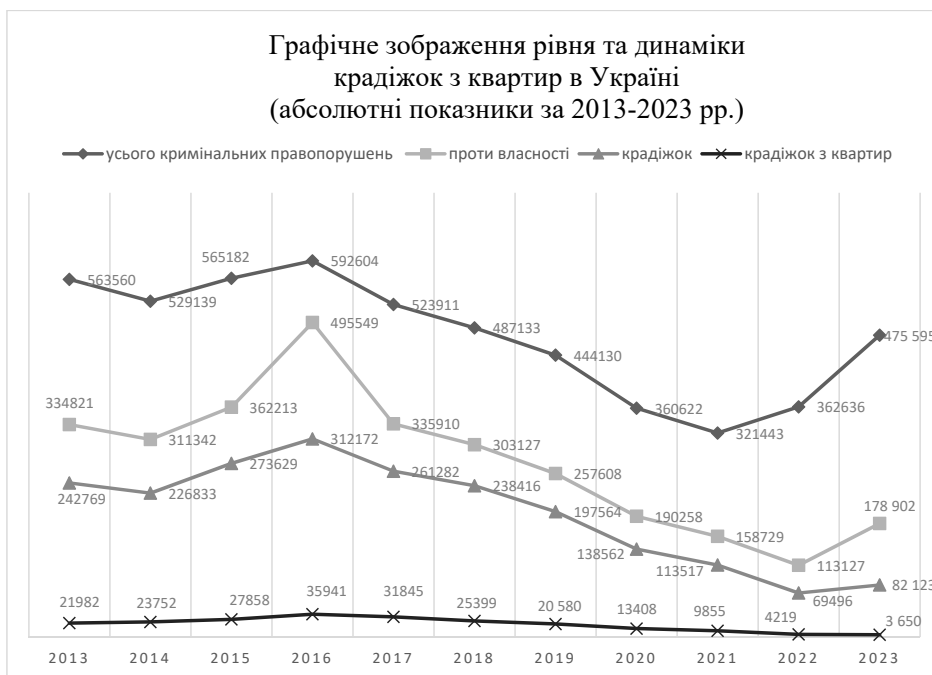

Рис. 1. Рівень та динаміка загальної кількості облікованих правопорушень, кримінальних правопорушень проти власності, крадіжок та крадіжок з квартир за 2013–2023 рр.

Джерело: за матеріалами офіційного сайту Офісу Генерального.

Починаючи з 2014 року в офіційній статистиці не рахуються показники з невідконтрольних Україні частин Донецької і Луганської областей та Автономної республіки Крим. Станом на 1 січня 2014 р. у Донецькій і Луганській областях проживало 6583 тис. осіб, у т. ч. 3894 тис., або 59,15% від загальної кількості, у тих населених пунктах, які нині є окупованими [6] а на Анексованому півострові близько двох мільйонів [7]. Зниження рівня злочинності у 2014 р. році порівняно з 2013 р., хоча в першу чергу обумовлюється втратою території і населення, що на ньому проживає, але разом з тим, ця обставина диктує необхідність визнати і те, що помірне зниження у 2014 році рівня злочинності насправді не відбулося. Так, за спостереженням В. Безчастного, були всі підстави для екстраполяції загального тренду розвитку криміногенної обстановки. Отже, з урахуванням того, що АРК, Донецька та Луганська області традиційно належали до найбільш криміногенних. Отже, реальний стан кримінальної загрози у 2014 році характеризувався подальшою тенденцією до інтенсифікації [8, с. 208].

Збройна агресія та тимчасова окупація частини території України спричинила поглиблення демографічної кризи, що полягає в значному зниженні рівня народжуваності, підвищенні рівня смертності серед військових і цивільного населення, у багатомільйонному внутрішньому переміщенні мешканців з небезпечних територій, у п'ятимільйонній вимушеній еміграції переважно жінок і дітей, зокрема без намірів повернутися [9].

Такі події вплинули на всі соціальні поцеси і підкреслило динамічний характер кримінальних явищ, які змінювалися залежно від зовнішніх факторів. Реагуючи на такі виклики загальнокримінальна корислива злочинність та зокрема, особливо кваліфікований вид крадіжок, як крадіжки з житла проявили різні та, навіть, протилежні тенденції.

Наслідками війни стали не лише руйнування людських доль, будівель, місцевостей та ін. Війна, як вже неодноразово зазначалося, створила певні можливості і для паразитування корисливої злочинності [10, с. 208].

Як зазначає І.О. Христин, більшості кримінальних правопорушень при реєстрації притаманна латентність, особливо після 24 лютого 2022 р., коли на території України було введено режим воєнного стану внаслідок великомасштабної агресії. [11, с. 516].

Одним із сукупності факторів, щодо тенденції розвитку криміногенної ситуації, що спостерігаються в країні на час військової агресії, О.Г. Куликом та І.В. Наумовою прогнозувалося формування значного масиву корисливих посягань на майно, які певний час залишатимуться латентними, через виїзд власників в інші регіони країни або за кордон. За їх спостереженнями, ця тенденція, вже проявляється (станом на вересень 2022 р. – авт.) у зростанні числа виявлених фактів незаконного заволодіння транспортним засобом, а згодом може бути виявлена також значна кількість квартирних крадіжок, крадіжок з дач, випадків захоплення нерухомості та землі, випадків шахрайства тощо

[12, с. 84]. Але, попри незначне зростання в деякі місяці 2022 р., рівень облікованих квартирних крадіжок так і не досяг показників 2021 р., а навпаки знизився на 43%.

Показники сучасного стану крадіжок, поєднаних з проникненням у житло свідчить про істотне зниження такого виду корисного посягання. У 2023 р. крадіжки з квартир склали 3 650 облікованих кримінальних правопорушень, що є наразі найнижчим показником за останні 20 років. Порівнюючи цифри облікованих кримінальних правопорушень за 10 місяців 2023 р. та 2024 р. (рис. 2) можна припустити, що кількість облікованих квартирних крадіжок буде тільки зменшуватися, а прогнозований річний показник може складати приблизно 2050 таких облікованих кримінальних правопорушень у 2024 р.

Щодо географії злочинності, то зауважимо, що згідно усереднених на 2003–2013 рр. статистичних даних (станом на 1 січня 2014 р.) найбільший показник злочинної інтенсивності щодо вчинення крадіжок, поєднаних з проникненням у житло зафіксований в АР Крим (110 крадіжок на 100 тис. населення), Донецькій (68 крадіжок на 100 тис. населення), Луганській (40 крадіжок на 100 тис. населення), Запорізькій (43 крадіжок на 100 тис. населення) областях та м. Києві (116 крадіжок на 100 тис. населення). Найнижчий – в Закарпатській (11 крадіжок на 100 тис. населення), Івано-Франківській (15 крадіжок на 100 тис. населення), Тернопільській (13 крадіжок на 100 тис. населення) та Чернігівській (12 крадіжок на 100 тис. населення) областях [13, с. 23].

Сучасний територіальний розподіл крадіжок з квартир за регіонами є подібним до минулих років. Так, найбільші показники, як і раніше приходяться на східні області, а найменші на західні. Рівень абсолютних показників крадіжок з квартир за 10 місяців 2024 р. (січень-жовтень 2024 р.) від регіонів з найбільшим показником до найменшого за спаданням: Дніпропетровська (333), Харківська (214), місто Київ (195), Полтавська (125), Львівська (109), Запорізька (76), Сумська (71), Донецька (61), Одеська (60), Кіровоградська (56), Рівненська (51), Миколаївська (47), Хмельницька (46), Київська (39), Закарпатська (30), Вінницька (26), Чернігівська (25), Херсонська (25) Житомирська (24), Івано-Франківська (21), Тернопільська (17), Волинська (11).

Аналіз сучасного стану крадіжок поєднаних із проникненням у житло свідчить, що загалом вони скоюються в обласних центрах, крупних промислових регіонах. Це пов'язано із більшою кількістю і щільністю населення даних регіонів та достатньо високого рівня природоу населення в східних регіонах, а також сукупністю об'єктивних обставин, що роблять отримання матеріальних благ у формі крадіжки, поєднаної із проникненням у житло більш легким.

Характеризуючи рівень крадіжок, поєднаних з проникненням у житло, як особливо кваліфікуючий вид крадіжки за останні роки прослідковується тенденція до відсутності прямої залежності від статистичних показників крадіжки, кримінальних правопорушень проти власності і тим

Регіон	Крадіжка з квартир			Крадіжка		
	Попередній	Поточний	Динаміка	Попередній	Поточний	Динаміка
Усього	3023	1704	-43.6%	73674	52295	-29.0%

Рис. 2. Показник та динаміка облікованих крадіжок та крадіжок, поєднаних з у житло за січень-жовтень 2024 р. порівняно з аналогічним періодом попереднього року

Джерело: з відкритих джерел, за матеріалами офіційного сайту Офісу Генерального прокурора – <https://erdr-map.gp.gov.ua/csp/map/index.html#/map>.

Рис. 3. Показник крадіжок з квартир по регіонах України за січень-жовтень 2024 р.

Джерело: ілюстрація з відкритих джерел, за матеріалами офіційного сайту Офісу Генерального прокурора – <https://erdr-map.gp.gov.ua/csp/map/index.html#/map>

більше від загального рівня облікованих кримінальних правопорушень. Наприклад, не дивлячись на збільшення загальної кількості облікованих кримінальних правопорушень, кількості кримінальних правопорушень проти власності та крадіжок у 2023 р. (рис. 1) порівняно з минулим роком, чисельність крадіжок з квартир навпаки зменшилася з 4 219 до 3 695 кримінальних правопорушень.

У 1993 р. зареєстрований показник злочинності склав 480 478 [4, с. 38], число крадіжок 284 648, а крадіжок з квартир 77 788 [4, с. 80]. Питова вага квартирних крадіжок цього року відносно всіх злочинів становила 16,2%, відносно крадіжок – 27,3%.

У 2023 р., за даними «Єдиного звіту про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2023 року» [14] було

обліковано 475 595 кримінальних правопорушень, з них крадіжок 82 123, в тому числі з квартир 3 650. Відповідно, показник квартирних крадіжок має частку 0,76% в структурі всіх кримінальних правопорушень та 4,4% крадіжок.

Ретроспективний статистичний аналіз показує зниження рівня облікованих крадіжок, поєднаних з проникненням у житло у 2023 р. порівняно з 1993 р. більше ніж в 21 рази, а з 2003 р. в 6 разів, що свідчить про «не актуальність» такого виду переважно професійного злочинного корисливого промислу в нинішніх умовах, що зумовлюється впливом як зовнішніх так і внутрішніх детермінант, для пояснення яких необхідним є проведення окремого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

- Безчастний В. Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні *Підприємництво, господарство і право*. №1, 2017. 207–2013 с.
- Кубрак В.П. Статистичний аналіз кримінальних правопорушень. *Міжнародний науковий журнал* 5 (1) (2016): 117–119. С. 117
- Панова С.В. Поняття крадіжки, поєднаної з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. *Питання боротьби зі злочинністю*. № 37. 2019 р. С. 151–167.
- Кулик О.Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання : монографія. К. : Юринком Інтер, 2011. 288 с.
- Назаренко А.М. Кримінологічний аналіз сучасного стану квартирних крадіжок в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 3. С. 239–245.
- Юрій Вишневецький. Демографія ОРДЛО. Dsnews.ua. URL: <https://www.dsnews.ua/static/longread/donbas-ukr/demographiya-ordlo.html>
- Чисельність населення на 1 січня 2014 р. та середня чисельність за 2013 р. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/ds/kn/kn_u/kn0114_u.html
- Безчастний В. Кримінологічний аналіз сучасних тенденцій злочинності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*, 2017. С. 245–250.
- Про схвалення Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 30.09.2024 № 922-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-2024-%D1%80#Text>
- Пазій Б. А. Кримінологічна характеристика та запобігання крадіжкам, що вчиняються в Україні в умовах воєнного або надзвичайного стану. дисер. на здоб. наук. ступ. доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сталіса Національної академії правових наук України, Харків, 2023. 239 с.
- Христин І.О. Проблеми об'єктивного визначення обсягу правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 11/2023. С. 514–516.
- О.Г. Кулик, І.В. Наумова. Криміногенна ситуація в Україні в умовах війни. Вивчення криміногенної ситуації в Україні та прогнозування її подальшої динаміки (вплив воєнних факторів) : матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 07 вересня 2022 р.) / [редкол. : Вербенський М. Г., Опришко І. В., Кулик О. Г. та ін.]. Київ : ДНДІ МВС України; Харків : Мачулін. 2022. 214 с. С. 80–85.
- В. Брижак. Кримінологічні засади діяльності ОВС щодо запобігання крадіжкам, поєднаним з проникненням в житло. Чернівці: Технодрук, 2015. 176 с.
- Офіс генерального прокурора. Статистика. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>